

POËZIEWEEK 28 JANUARI – 3 FEBRUARI 2021

Historisch Genootschap
Wieringermeer

Wieringermeergeschiedenis met andere woorden

Een zoektocht naar poëtische beschrijvingen uit 100 jaar geschiedenis van ons leefgebied.

[1] Onze zoektocht begint met *Wisselend Getij*, het boek met de geschiedenis van de Zuiderzeevereniging 1886-1949. Dat boek bevat geen enkel gedicht. Wel het hele verhaal over het tot stand komen van de Zuiderzeepolders, het bestuurlijke en technische verhaal. Het boek kwam uit in 1982; samengesteld en geschreven door Drs. G. L. Cleintuar.

[2] Door naar de *Driemaandelijkse Berichten betreffende de Zuiderzeewerken*. De eerste kwam uit in 1920, de laatste in 1976. De ontwikkeling van onze polder wordt in die verslagen minutieus beschreven. Echt alles komt langs: van de bedijking van alle polders tot en met de kolonisatie van het nieuwe land. In het register op de driemaandelijkse berichten wordt niets vermeld over poëtische uitingen door al die jaren heen. Zakelijk en zeer informatief, de gehele serie beslaat ruim een meter boekenplank en is een belangrijke bron voor de Wieringermeergeschiedenis.

[3] De felste tegenstander van de Zuiderzeelannen, Eibert den Herder, fabrikant en kunstschilder uit Harderwijk nam in een van zijn anti-inpolderpamfletten, *De Steenen Spreken*, vermoedelijk als eerste wél een gedicht op. Hij schreef het niet zelf, dat liet hij over aan ene P. Gasus (=P.W. Peereboom). Een treurlied over de teloorgang van de visserij.

B O T

(De vangst van de bot in de Zuiderzee is op het oogenblik zeer overvloedig.)

Als de Zuiderzee gedempt is
Is het voor den visscher uit,
Hij 's een schelvisch op het droge
Met zijn netten en zijn schuit.
Hij moet naar een ander baantje
Dan de visscherij op zoek,
Ik stond niet graag in zijn klompen
Of zijn wijde Marker broek.
En de visch is blijkbaar tevens
Met zijn droevig lot begaan,
Om den visscher wat te troosten
Biedt zij zich in massa aan.
De ansjovis is begonnen,
Daarna deed de haring mee,
Drommen kwamen aangezwoomen
In de oude Zuiderzee.
Maar in deze laatste dagen
Steeg de vangst toch wel het hoogst,
Nu de bot er is verschenen,
Volgt een ware monsteroogst.
En nu voelt hij in zijn botten
Schrijnend zijn toekomstig lot,
Nu de Zuiderzee gedempt wordt
Vangt de arme visscher bot.

P. GASUS.

Uit Haarl. Dagblad 20-8-'30.

[4] De voorstanders van het opofferen van de Zuiderzee begonnen met een strofe van Hildebrand oftewel Nicolaas Beets:

„Gij rukte 't zwaard niet bloot,
Gij hebt het in zijn scheede ;
Gij hebt in volle vrede
Uw eer en erf vergroot.”

Nicolaas Beets

Deze woorden werden opgenomen in een van de **excursiegidsen** die in de beginjaren van de Wieringermeerkolonisatie jaarlijks uitgegeven werden om de vele bezoekers van informatie te voorzien. Naast de bekende dichter Hildebrand zijn in die gidsen regelmatig dichtregels te vinden. Vrijwel altijd zonder een dichtersnaam te noemen. Misschien mogen we aannemen dat de samensteller van de gidsen zelf de dichterlijke pen hanteerde.

Vanaf 1935 werd voorin de gids vermeld wie de tekst schreef en wie de illustraties tekende dat waren A.F.Kamp en D.Vis. Twee juristen, Kamp was verbonden aan de Directie Wieringermeer, Vis niet. Naast de technische kant van het polderwerk brachten zij de menselijke maat in de geschriften. Humoristische tekeningen en af en toe enkele dichtregels.

Enkele voorbeelden:

1935

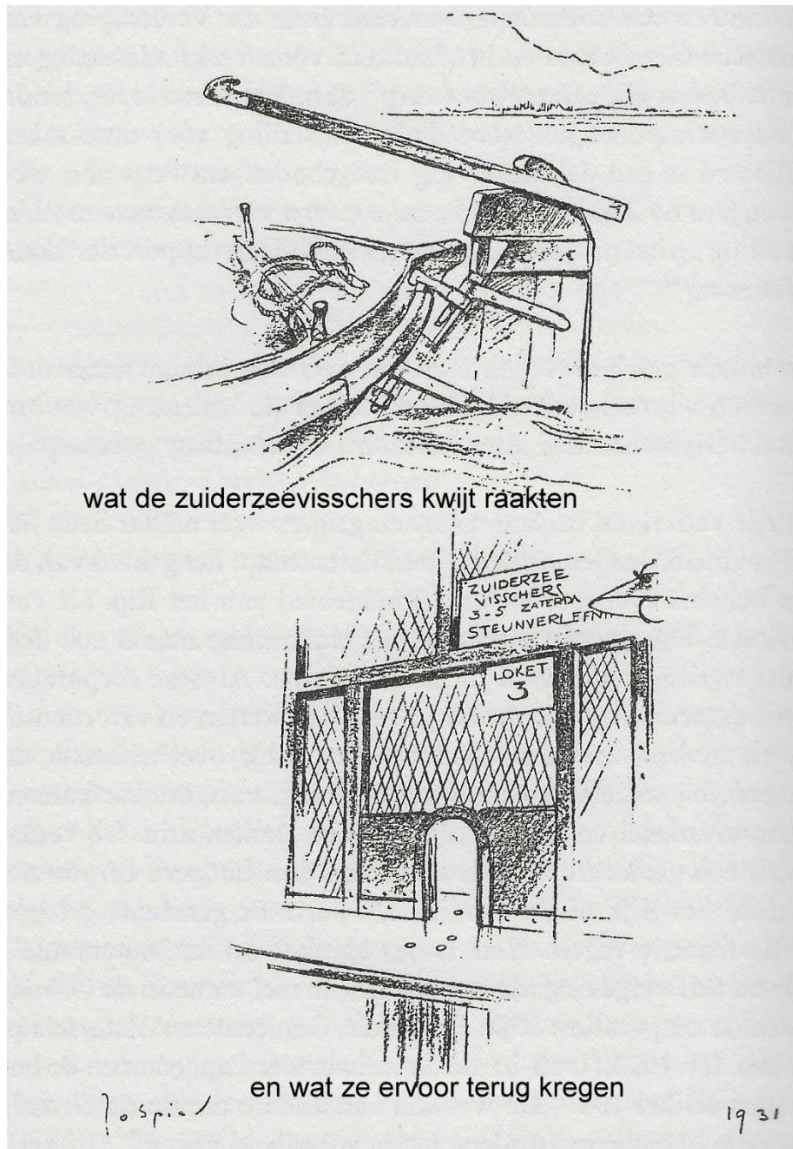
De polder groeit
Staag, ongestoord.
De arbeid boeit,
Het werk gaat voort !

1936

De zee is weg, — nu ligt er land,
Gewonnen door der menschen hand,
Bewerkt met kracht èn met verstand...
Ons jongste stukje Nederland!

1937

[5] Ook van 1937 is *Zuiderzeeland*, het boek van Kamp. Geïllustreerd door de bekende tekenaar Jo Spier. Schrijver en tekenaar brengen het hele inpolderverhaal met voors en tegens. De fameuze Hollandse landverovering op de zee kent wel degelijk ook hele nare kanten. Polderbewoners, en dat zijn we, realiseren zich te weinig dat anderen voor onze landzucht een heel hoge prijs hebben moeten betalen. Veel kustbewoners van de voormalige Zuiderzee werden van hun brood beroofd, moesten maar wat anders gaan doen. Die ellende wordt in *Zuiderzeeland* scherp uitgebeeld door Jo Spier:

(Joseph Eduard Adolf Spier, Zutphen 1900- Sante Fe 1978)

[6] Die teloorgang is ook met woorden en muziek uit te beelden. De tekstdichter Willy van Hemert schreef de *Zuiderzeeballade*, een lied dat op gevoelige wijze het verdwijnen van de Zuiderzee bezingt; maar hij benoemt ook de pluspunten.

Opa, kijk ik vond op zolder
'n Foto van een ouwe boot
is dat nog van voor de polder
Van die ouwe vissersvloot?

Jochie, dat is een gelukkie
Ik Was dat prentje jaren kwijt
'k Heb nu weer een heel klein stukkie
Van die goeie ouwe tijd.

Daar is het water, daar is de haven
Waar je altijd horen kon: 'we gaan aan boord'
De voerman laat er nu paarden draven
En aan de horizon leit Emmeloord
Eens ging de zee hier tekeer
Maar die tijd komt niet weer
Zuiderzee heet nou IJsselmeer
Een tractor gaat er nu greppels graven
'k Zie tot de horizon geen schepen meer.

Kijk die jongeman ben ikke
Ja, ikke was de kapitein
Hiero, en die grote dikke
Ja, dat moet Malle Japie zijn.

Opa, en die blonde jongen
Vooraan bij de fokkeschoot
Opa, zeg nou wat, die jongen
Is je ome, die is dood.

In 't diepe water, ver van de haven
In die novembernacht, voor twintig jaar
Door 't brakke water is hij begraven
Als ik nog even wacht zien wij elkaar.

Toen ging de zee zo tekeer
In een razend verweer
Ongestraft slaat niemand haar neer
Nu jaren later hier paarden draven
Zie ik de hand en macht van onze Heer.

Waar is het water, waar is de haven
Waar je altijd horen kon: We gaan aan boord
De voerman laat er zijn paarden draven
En aan de horizon leit Emmeloord.

Eens ging de zee hier tekeer
Maar die tijd komt niet weer
't Water leidt nu achter de dijk
Waar eens de golven het land bedolven
Golft nou een halmenzee, de oogst is rijp.

De uitvoering van Sylvain Poons en de jeugdige Oetze Verschoor is 'wereldberoemd'.

Van zee tot meer

Er is een zee niet meer...
Geen woeste, zilte baren
Bestormen met hun kracht
De dijken en het land.
Er is een dam gebouwd
Gemaakt in enk'le jaren,
Een ongewoon groot werk
Van kleine menschenhand.

Er is een strakke lijn
Van kust tot kust getrokken.
Waar eens een vaartuig voer
Loopt nu een autobaan,
Die tusschen water door,
Terwijl de golven klokken,
De kans biedt ijlings naar
Den overkant te gaan.

Er werd een zee tot meer...
Een naam moest uitgebannen.
Er ging iets grootsch te loor,
Dat telt thans niet meer mee.
Maar 't zoete IJsselmeer,
Door dijken gansch omspannen
Wordt nimmer wat ons was
De oude Zuiderzee.

Van water tot land

Er werden golven land,
Want toen het water zakte,
Dat der gemalen kracht
Naar buiten had gevoerd,
Bescheen een warme zon
Eén woeste, barre vlakte,
Met schelpen, groot en klein,
Fijn glinsterend bevloerd.

Toen heeft een mannenhand
Daar alles moeten bouwen
Om deze streek geschikt
Te maken voor den mensch.
Reeds na een jaar of twee
Vertoonden die landouwen
Een zware korenaar
Naar rechten boerenwensch.

En in de dorpen daar,
In snelheid reeds verrezen,
Leeft — uit het heele land
In kunde saamgebracht —
Een groeiend menschental
Dat zich bewust wil wezen
Te leven in een land
Gevormd door Neêrlands kracht.

[8] In 1937 schreef Jan Engelman het declamatorium *De Dijk* waarvoor Bertus van Lier de muziek schreef. Hierbij het eerste couplet van het nu alom bekende gedicht:

**De dijk ligt tussen 't land en 't water
met palen en bazalt.
Hier ligt hij nu, hier ligt hij later,
totdat de aarde valt.**

(nb. Engelman schreef echt bazalt, met een -z-)

[9] De gemeente Wieringermeer ontstond op 1 juli 1941
Directie Wieringermeer had haar werk voltooid en kon vertrekken. De Wieringermeerpolder kon zichzelf gaan besturen en werd omgedoopt tot Gemeente Wieringermeer.

De vertrekkende Directie kreeg een standbeeld, met de **welhaast bekendste zin in onze polder**:

[10] Die dag, 10 september 1941 werd ook het toneelstuk *Het Standbeeld* opgevoerd.
Hierbij het slotlied:

U } 1941 }

De zee heeft hier afgedaan,
Het land is gekomen.

Ik moet hier staan,
Want ik ben geen mensch:
Ik ben een gedachte,
Ik ben een symbool.

Ik ben het symbool van den arbeid.
Ik ben het symbool
Van d'arbeid, in den polder verricht.
Ik ben het symbool
Van veler levenslicht.
Ik ben het symbool
Van dit land, op de zee gewonnen.
Ik ben het symbool
Van hen, die dit land ontgonnen.
Ik ben het symbool
Van hen, die hier wonen. ∞
Ik ben een symbool
En daarom moet ik hierboven tronen.

Ik ben een maaier,
Omdat die werkt met eigen kracht.
Ik ben een maaier,
Omdat het werk nieuw voedsel bracht.
Ik ben een maaier,
Omdat de mensch voor't maaien moet ploegen en moet zaaien.
Ik ben een maaier,
Het oudste beroep op deze aarde.
Ik ben een maaier,
Nog altijd van hooge waarde.
Ik ben een maaier,
Arbeidend onder het oneindig zwerk.
Ik ben een maaier,
Eeuwig is mijn werk.

Ik ben geen mensch,
Ik ben geen beeld,
Ik ben meer, oneindig veel meer:
Ik ben: **DE WERKENDE WIERINGERMEER.**

Apotheose uit de toneelschets, 'Het Standbeeld', opgevoerd ter gelegenheid van het officiële afscheid der Directie van de Wieringermeer van de Wieringermeerbevolking op 10 September 1941. ∞ ∞ ∞

[11] Het polderleven werd in de beginjaren regelmatig beschreven en bezongen, zoals ook onderstaand gedicht laat lezen. Het is niet bekend wanneer het geschreven is maar deze woorden passen bij alle poldertijden.

Dit gedicht werd opgenomen in het jeugdboek *Dit is ons land, hier leven wij, 25 jaar Wieringermeer*. Dat boek werd in 1955 geschreven door de welbekende schrijver Antony van Kampen en aangeboden aan de schooljeugd (tot 15 jaar) van de polder. Ieder kind kreeg een exemplaar met voorin de eigen naam. Onderstaand gedicht staat in dat boek:

W i e r i n g e r m e e r

Dit is ons land; hier leven wij.
Wij hebben 't bij de hand gegrepen
uit kolk en slib en brandingstrepen,
uit stormvloed en uit springgetij;

gered, beschut, verzorgd, bedijkt,
doorploegd, doorgraven en doorsneden
met vaart en weg-bezet met steden
zover zijn vlakke einder reikt.

En boven alle halmen staat
het licht dat bij dit land behoort
en over onze akkers gloort:
de eeuwig groene dageraad.

Christiaan Terpstra.

Christiaan Terpstra, 8-4-1895 Den Helder 1-2-1971 Vriezenveen

[12] Datzelfde geldt voor regels over de fameuze dakpannen op die honderden en honderden daken van boerderijen, bedrijven en woningen. Al van verre het bewijs dat je weer thuis was. Al beschrijft Guido Gezelle oude pannen terwijl wij nagelnieuwe op het dak hadden.

De dakpannen

De oude roo dakpannen schijnen zoo schoon,
schuren bedekkende en boeien,
laat er de zonne, van uit heuren thron,
vierige vonken op gloeien.

Duister, zoo waren ze, een wijle geleên,
vunzig, oneffen bedegen;
deerlijk ontodderd en schamel, beneên
't vochtig gezijp van den regen.

Blijde nu blinken ze, in 't zadgroene veld;
schuren bedekkende en boeien:
'k zie mij zoo geren, in 't zonnengeweld,
de oude roo dakpannen bloeien.

30-9-1896.

[13] Ondertussen leefden we al vanaf 10 mei 1940 onder het Duitse juk. Weinig tijd voor poëzie.
In *De mannen van overste Wastenecker* staat slechts een gedicht, over een verzetsheldin:

't Gevaar heeft haar beloerd van dag tot dag
En elken avond, als zij huiswaarts keerde,
Is 't haar een wonder dat nog niets haar deerde
En 't ouderhuis haar welkom heeten mag.

Toch gordde zij trouw elken ochtendstond
't Koeriersvest om; dan 't stalen ros bestegen,
De dag vol spanning en gevaren tegen,
Maar zag bij 't einde van de laan nog even rond.

Het net snoert toe, al was 't nog steeds O.K.!
Op elk contactpunt kan z'een valstrik vinden...
O God, sta bij!... inplaats van trouwe vrienden
Daar boven aan de trap de tronies der S.D.!...

Snel voert haar d'auto door bekende straten,
Nog vol van fleurige schoolherinnering...
Hoe kort — hoe lang geleên lijkt ieder ding...
De wagen stopt. — God wil mij niet verlaten!

Als machtige fantomen rijzen steil
De grauwe muren met de tralieruiten...
Hoog in den olm hoort zij een merel fluiten.
Ginds op den Schinkel drijft een blinkend zeil...

**Een gouden lichtstreep kleurt de Westerkim;
Een koeltje komt door 't zomergroen gevaren...
En met den honger van haar twintig jaren
Drinkt z'in één teug Gods schoone wereld in.**

**Nietig figuur, verdwijnt ze door den wand;
Schril knarsend sluiten zich de zware deuren...
Maar fier durft zij het jonge kopje beuren
Zij deed haar plicht voor God en voor haar Land...**

[14] Een gedicht van Christiaan Terpstra, vermoedelijk uit 1942. Uit de bundel *Koper en Tin*.

De laatste regel van dit gedicht is door Thea en Jan Roos gebruikt als titel voor hun boek *Geen soldaat kan de polder regeren* (Stichting Uitgeverij Noord-Holland, 2019) over de waterschapsbesturen in de Tweede Wereldoorlog.

Liedje in den Polder

Zie, wij hebben dit land stuk voor stuk,
soms met veel, soms met minder geluk,
tusschen dijken gezet in de golven,
en daarachter de vaarten gedolven.

En wij hebben het eeuwen aaneen,
zonder roof op het volk om ons heen,
ingepolderd, bebouwd en vergraven
tot een akker, een huis en een haven.

Wel van slijk, maar nog nimmer van bloed
kwamen vlekken op 't ouderlijk goed,
door geen leiders te voorschijn getooverd
maar op modder en branding veroverd.

Vastgestampt zit dit land in elkaar;
waar het droog ligt, daar ligt het ook klaar.
Zelfs een vijand kan even betreden
wat nog drijfzand was in het verleden.

Maar al klettert zijn laars op een rots,
hij weet niets van den Hollandschen trots —
wat wij weten, kan hij ons niet leeren.
Geen soldaat kan den polder regeeren.

[15] De oorlog eindigde met ons grote drama, De polder werd door de bezetter bruut aan het water prijsgegeven. Van 17 april tot 10 december 1945 waren we allemaal vluchteling. In *De inundatie van de Wieringermeer*, door E. de Cock en W. Willemse, lezen we:

*„Ik zie mijn land verzinken,
Met akker, weid' en bos.
Men gaat mijn land verdrinken,
In fleur en voorjaarsdos . . . .”*

[16] Onze grond was verdwenen maar de hoop op terugkeer was wel gebleven:

AAN DE WIERINGERMEER

*Jij rijke polder met je koren en lange wegen,
na jaren strijden, moeizaam, stoer de Zuiderzee ontstegen,
Jij Hollands trots, o technisch wonder,
door Duits geweld sta je nu onder!*

*Je boerderijen wijd verspreid in het eens zo vruchtbaar land,
alleen de daken zichtbaar nog, met water aan alle kant,
Je velden met je golvend graan, zij zullen niet meer ruisen,
door Duitse wraakzucht hoor je thans de grauwe golven bruisen,*

*Maar Lely's volk treedt steeds weer aan,
geleid door kundige koppen.
Om in je dijken met zuiger en kraan
je gapende wonden te stoppen.*

*Want Duitsers noch water kunnen Hollanders knechten
al moeten wij na jaren nog vechten.
Zonder dat iemand ons de weg hoeft te wijzen,
zal Nederland, ons Nederland, in glorie herrijzen.*

April 1945; Joke de Leur

[17] En toen het water weer weg was slaakte de dichter de volgende woorden (eveneens uit: *De inundatie van de Wieringermeer*, de Cock en Willemse.

*„Ziet wat de wateren vermogen,
We zijn uit huizen heengetogen
en op puin teruggekeerd . . . .”*

[18] Een jaar later kon het volgende geschreven worden:

OOGST 1946

*Twintig duizend bunders, opnieuw de trots van Nederland,
Ten tweede maal ontworsteld aan de zee
Geslagen door des Duitsers schennende hand,
Ontworsteld door een noeste arbeidsvree.*

*Van verre kwamen zij terug de zwoegers van de akker
Geen afstand was hen te groot,
De oude pioniersgeest werd ten tweede male wakker,
Al was het somberheid, al wat de polder bood.*

*Men ging aan 't graven, ploegen, eggen, zaaien,
Mannen, paarden, trekkers gingen door
Want wie niet zaait zal ook niet maaien,
De oude spreuk ging hen als 't ware voor.*

*De moeite werd beloond, het zaad werd koren
Het pootgoed werd een kostelijke vrucht,
Wel ging door mot en rups nog wat verloren,
Doch de sluipwesp joeg hen op de vlucht.*

*Het oogstlied klinkt alom over de velden,
Waar vorig jaar het wilde water stond,
Dat door het werk van alle onze helden,
Moest wijken, tot men gulden oogst weer vond.*

Marjan, 21-08-1946

[19] Nu volgt welhaast het beroemdste gedicht dat over onze polder is geschreven.

Door niemand minder dan Vasalis, pseudoniem van M. Droogleeve Fortuyn –Leenmans (1909-1998). Zij schreef het gedicht in opdracht van C.V. Uitgeverij v.h. C. de Boer, Amsterdam ter herinnering aan de kinderen der boeren.

Prachtige woorden over de wederopstanding van ons leefgebied:

*"Eerst was het water. En daarboven was de hemel.
Er tusschen in stroomde de zoute natte wind,
van beide elementen het wilde kind.
Er was niets anders dan een grijs, wit, blauw gewemel.*

*Toen werd het aarde - de menschen hebben dit volbracht.
En er kwam gras. Grasscheutjes, vruchten, zwaar geboomte.
Vee weidde of sliep in zomerlijke loomte.
Naar bloemen, omgeploegde velden rook de nacht.*

*En op die grond - de nieuw geschapen - kwamen boeren wonen.
Ons volk heeft dezen polder zoo bemind
als ouders doen hun laat-geboren kind.
En dit was sterk en frisch en leek hen te belonen.*

*Maar aan de dijk, als in een legerkamp rond oude forten,
was dag en nacht een staag gemurmureer:
daar zocht het water - steeg en daalde weer -
hartstochtelijk zich in de oude schoot terug te storten.*

*Totdat de vijand kwam, die zoo van bloed en bodem sprak
en in de armen rond den polder diepe wonden stak.
Het wreedste dat er voor de boeren is, werd overlegd bedreven:
de boer werd van zijn grond, waar hij als boom geworteld is, gedreven.*

*De zachte dieren draaiden in het wilde water rond,
koren en grassen moorden in den zouten grond,
boomkruinen zwierden lange groene haren
verlaten door de kwetterende vogelscharen.*

*Toen rustte het water - steeg en daalde weer.
Een oude stem leek over het verdronken land te zweven:
"Gelijk het gras is ons kortstondig leven"
en "niemand kent zijn oude standplaats weer.*

*Maar zie, toen de soldaten den vijand had verslagen
keerden de boeren tot hun oudsten vijand weer
- een boer is te hardnekkig om ooit te versagen.
Zij vochten maanden tegen 't water van den Meer.*

*Aanzie het land, zie de verminkte hoven
en zie de boeren naar hun naakte akkers gaan.
Volgende zomer zullen weer de gele schoven
vlammend als vreugde-vuren op de nieuwe aarde staan."*

[20] Het volgende gedicht, ook van Vasalis, past naadloos in ons verhaal. Want menig dienstplichtige soldaat uit de Wieringermeer kende het reizen met de laatste bus van de kazerne naar huis. En soms kwam je dan over de Afsluitdijk.

AFSLUITDIJK

De bus rijdt als een kamer door de nacht
de weg is recht, de dijk is eindeloos,
links ligt de zee, getemd maar rusteloos,
wij kijken uit, een kleine maan schijnt zacht.

Vóór mij de jonge pas-geschoren nekken
van twee matrozen, die bedwongen gapen
en later, na een kort en lenig rekken,
onschuldig op elkanders schouder slapen.

Dan zie ik plots, als waar 't een droom, in 't glas
ijl en doorzichtig aan de onze vastgeklonken,
soms duidelijk als wij, dan weer in zee verdronken
de geest van deze bus; het gras
snijdt dwars door de matrozen heen.
Daar zie ik ook mezelf. Alleen
mijn hoofd deint boven het watervlak,
beweegt de mond als sprak
het, een verbaasde zeemeermin.
Er is geen einde en geen begin
aan deze tocht, geen toekomst, geen verleden,
alleen dit wonderlijk gespleten lange heden.

[21] Deze regels van de even beroemde dichteres Truus Gerhardt mogen niet ontbreken:

DE POLDER

Uit het weerbarstig water moeizaam opgewrongen,
door een verbeten wil tot aardklomp saamgeklauwd,
ligt in de ranke omraming van 't rechthoekig hout
de polder, In de hoeven, menschenschuw, gedwongen

in 't hartbeklemmend juk der mateloze eenzaamheid:
staalharde levens, als kristallen afgezet
door de getemde grond; gericht naar oude wet,
rechtzinnig, karig van gebaar en woord; geheid

in onverwrikbaar geloof, vergroeid met vee en goed
en met de eeuw'ge waarden vast en vroed verweven.
Een diep rechtschapen ras: in zijn eenzelvig streven
de macht'ge wortelstok, waar zich een volk uit voedt.

TRUUS GERHARDT

[23] Een nog groter feest werd in 1955 gevierd: Wieringermeer 25 jaar. Het toen opgevoerde openluchtspel werd groots gebracht op het terrein waar nu in Wieringerwerf de nieuwe Aldi staat. Het allerbekendste decorstuk dat toen gebruikt werd was het beeld van Lely, ja het beeld wat nu in de hal van de Cultuurschuur staat. Toen nog wit.

Slotlied uit het openluchtspel "Lely Triumfator".

(een openluchtspel ter gelegenheid van het 25-jarig bestaan van de Wieringermeer geschreven en geregisseerd door Rob Geraerds.)

Een volk dat leeft
Moet aan zijn toekomst bouwen
Een volk dat leeft
Versaagt niet in de strijd.
Een volk dat leeft
Zit steeds vol energien
Een volk dat leeft
Wordt door zichzelf bevrijd.

Hier lag de zee
Nu is het vrucht'bre aarde.
En dat alleen
door 't inzicht van één man.
Het is de som
van zestig jaren vechten
Die men met eer-
bied hier aanschouwen kan.

Waar hart en hoofd
tezamen gaan op aarde.
Daar kan iets groots
tot stand worden gebracht.
Dat heeft het klei-
ne Nederland bewezen.
Het stond vooraan
in durf en mannenkracht.

[24] Door de jaren heen werd de polder en zijn bewoners vaak als onderwerp gekozen. Van bekende en onbekende dichters volgen nu enkele overpeinzingen:

POLDERLAND

Ik loop door 't polderland
Onder den hellen regen;
oneindig is het land,
oneindig zijn de wegen,
die naar de kimmen gaan;
in lage hemelstreken
heerscht tusschen zwarte krekken
het mistig licht der maan.

o, dertigstroomerland,
het volk dat u bewoont
versombert in krakeelen
die geld en God verdeelen,
purper en doornenkroon.

oneindig is het land,
oneindig zijn de wegen
die naar de kimmen gaan;
ik loop den morgen tegen
in 't mistig licht der maan.

[25] Niet bij een beekje maar bij een kavelsloot, tijdens het drains reinigen, gebukt boven de sloot kan zich het volgende voordoen:

BIJ HET BEEKJE.

Terwijl ik staar in 't spiegelglad
Van 't zilvren nat,
Schud ik mijn hoofd; wie ben ik?
Ja, hooge Hemel: Hoe, wie, wat?
Wat wil, wat weet, wat ken ik?
Zie hoe hij lacht — die dwaas, die guit,
Die leelijkheid in 't water:
Mijn help! mij-zelfen lach ik uit
Met wonderlijk geschater.

O menschenhart, o menschenhart,
Verschrikt, verward,
Vol zonden, dwaasheên, wonden:
Ik gaf mijn zoetste en liefste smart,
Mocht ik mij-zelf doorgronden.
Een lach klinkt uit het golvenbed;
Dat wil zich-zelf begrijpen!
Zoudt ge ook uw beeltnis hier te-met
In de ooren wil knijpen?

1850.

Petrus Augustus de Génestet

[26] Meer dan 100 jaar later:

Wieringermeer
Waarom ik van je hou:
Om je kleuren groen, geel en blauw.
Om je daken helderrood.
En je luchten hoog en groot.

Willy Maris-Eriks

[27] Uit Zuiderzeeland van A.F. Kamp pagina 112 (naar A. Staring: Sikkels klinken, sikkels blinken)

*Tractors klinken,
Tractors blinken, —
Sneller valt het graan.
Zie de rad'ren pakken
En de bundels smakken
Langs de breede baan.*

*Remmen knersen,
Blokken persen, —
De bestuurder zweet,
Laat den tractor zwenken
Onder 't vreugdig denken
Dat dit oogsten heet!*

[28] Uit Zuiderzeeland van A.F. Kamp pagina 107

*'t Edel graan, juist daar ontsproten
Waar de zee haar golven liet,
Golvend toch, met zware loten,
Zingend, 't eender, suizend lied,
Dat de wind langs deze plassen
Eens der golven heeft ontlokt,
Doch waar thans de zeisen krassen
En het graan wordt neergehokt.*

[29] Veel schrijvers hebben zich in de loop der jaren over ons gebied gebogen, veelal beschreven ze een fragment en dat leverde mooie en aangrijpende teksten op.

Maar de poldergeschiedenis kan ook in één gedicht verteld worden. Zoals Wil Datema deed in dit gedicht, de hele Wieringermeergeschiedenis tot het jubileumjaar 2005. Bij gelegenheid van het 75-jarig bestaan van de Wieringermeer.

75 jaar WIERINGERMEER

**De Wieringermeer, het weidse land
met verre horizon en lange tocht,
waar mens uit alle delen van het land
een bron van leven heeft gezocht.**

**Cornelis Lely, waterbouwkundig ingenieur,
stond aan de wieg van 't grootse plan.
Een strijd in Parlement en Kabinet
"Hoe de mens de zee bedwingen kan?"**

**De Maatschappij tot Uitvoering van de Zuiderzeewerken
bevocht de zee met man en macht.
Wereldfaam werd hier bereikt:
"Water naar de zee gebracht!"**

**Met dragline, kraan, basalt en leem:
een dijk, de zee voorgoed bedaard.
Het water buitendijks gepompt,
gebaggerd sloot en vaart.**

**Ontginning van de drasse grond
met schop in moede hand.
Wat eens de Zuiderzee nog was
werd Smedings vruchtbaar land.**

**In barakken woonden zij,
de werkers van het eerste uur.
Geplaagd door weer en wind
in 't woeste polderavontuur.**

**Beproefd was reeds een polder
nabij het dorp Andijk.
Hoe moet je cultiveren
een bodem zout, vol slijk?**

**Van hogerhand een driemanschap:
Directie Wieringermeer.
Zij stuurden de ontwikkeling
en voerden het beheer.**

**De Wieringermeer, de zee ontworsteld,
doorploegd, doorgraven en ontzilt.
Door noeste arbeid van pioniers
de Zuiderzee tot meer verstilld.**

**En binnendijks de strakke kavels
bewerkt, beplant, gezaaid het goede zaad.
De voorraadschuur in crisistijd:
't beloofde land van Neêrlands Staat.**

**Van heind' en ver vond men hier woon
en werk; gemeenschap werd gebouwd.
Ver van huis, een zwaar begin.
Heel langzaamaan wat meer vertrouwd**

**Schoorvoetend kwamen zij, de eerste pachters.
Twijfels nog volop in crisistijd,
maar met kracht en pioniersgeest
bond men aan de grote strijd.**

**Nabij Sluis I verrees een dorp,
bewoond door 'dromend' pionier.
En ook "De Eerste" boerderij,
een stee voor mens en dier.**

**Sluis III kwam in 't Midden van de Meer.
Het tweede dorp, heel centraal.
Handelscentrum en de Beurs,
en een jachthaven in 't kanaal.**

**Pas later kwam Wieringerwerf van de grond
ten noordoosten van de Terp gelegen.
Dit dorp heeft later de naam
van bestuurscentrum ooit gekregen.**

**Waterschap, domeinkantoor,
Gemeentehuis, bestuur.
Een wapen, en met vlag in top
Ambitieuus, en steeds vol vuur.**

**Plots donkere dagen: oorlog en geweld,
verraad, verdrukt, ons goede land bezet.
Schuilplaats: onderduikers veel,
razzia's en pesterij, gelukkig, ook verzet.**

**Winter streng, voedselvoorraad schaars,
hongertochten: uren, dagen door de kou.
Menig' Wieringermeerder blijkt
z'n hongerende landgenoten trouw.**

**Mooi voorjaar '45: zonovergoten land.
Het koolzaad bloeit geelgolvend in de wind.
Bevrijding gloort: bezetter in 't nauw.
Vaag vermoeden, dat wraak nu zint.**

**Dan ..... die dinsdag 17 april '45,
rond middaguur een doffe knal,
de dijk doorkliefd: zinloos geweld;
kwalijker dan menigeeen verwachten zal.**

**Het zoete water zoekt het lager land,
het stroomt, het sleurt, het buldert naar omlaag.
Het peil stijgt, doorweekt de goede grond.
Verbijstering! "Waarheen?" is nu de vraag.**

**Bepakt, bezakt, een grauwe stoet,
terneergeslagen, weg van huis en haard.
De meubels 'thuis' op hoger plan.
"Die blijven wel gespaard!"**

**Maar in 't begin noordwesterstorm,
golven beuken, krachten van natuur.
Gebouw en bomen snel geveld.
De prijs wordt hoog en zuur.**

**Berooid, verlaten, ver van huis soms,
vindt men onderdak in vreemde oord.
Evacu e of vluchteling.....
Diep beleefd wordt nu dat woord.**

**En dan ..... 5 mei 1945,
Bevrijd ons dierbaar vaderland.
De vlaggen uit, met pijn in 't hart
om 't nog verdronken polderland.**

**Vereend bindt men de strijd dan aan
tegen water voor de tweede keer.
Nu wetend wat men vinden zal:
een gulle grond en voetspoor van weleer.**

**Dan wederom de polder droog.
De oude hoeve een skelet.
Maar juist ook nu, als pioniers,
de hand weer aan de ploeg gezet.**

**Reeds 't volgend jaar is daar de oogst
van aardappel en goudgeel graan.
De wederopbouw aangepakt:
weer toekomst voor een nieuw bestaan.**

**1957: Het vierde dorp aan 't firmament.
Kreileroord kreeg het als naam,
omdat in eeuwenoude tijd
't Creilerwoud daar heeft gestaan.**

**'t Verenigingsleven groeide groot,
de zuil als fundament.
Drieledig dus georganiseerd.
Aanvankelijk veel gekend.**

**Ontzuiling in plaats van 'eigen mensen eerst'
kwam hier ook aan het licht.
Want ook in Wieringermeer nu geldt:
"Tesamen meer gewicht!"**

**Sport en spel tot grote bloei
in heel gevarieerde soort.
Met bal of keu, op fiets , te paard,
waarbij plezier het hoogste scoort.**

**Het tennisracket, zwemmen op de Terp,
Volley- en korfbal, of duiven in de vlucht.
Een schiet- en honkbalclub
En jeu de boules in d' openlucht.**

**De kegel rolt, de springlat hoog,
de visser aan de waterkant,
een kaartje leggen, dart in roos.
Het hart hieraan verpand.**

**Toneel en zang in clubverband,
Fanfare, operette, musical en harmonie.
Na gedane arbeid
geeft dit allen weer energie.**

**Het onderwijs ging klein van start
in 'n woonhuis in Sluis I,
maar groeiende in kindertal
de echte school verscheen.**

**Aanvankelijk tesaam naar les.
Eén school voor alleman.
Later onderwijs naar identiteit
elk met haar eigen achterban.**

**Van kleuterschool tot VWO,
beroepsonderwijs en peuterklas.
Met in 't begin ook landbouwschool,
omdat de polder toch agrarisch was!**

**Kerken verrezen elk naar zijn soort.
Hervormd, Katholiek, Gereformeerd.
Oecumene komt opgang:
In eenheid altijd meer geleerd.**

**Industrie- en Nijverheidsweg,
Schelphorst, De Stek en Robbenplaat.
Werkgelegenheid is welkom hier.
De Middenstand ook steeds paraat.**

**De toekomst ziet aan horizon
meer industrie op kleine schaal.
Milieubewust en energiek.
Ook Wieringermeer gaat digitaal**

**Wij geven aan de golven terug
een deel van 't polderland.
Voor toerist en zeiljacht
een 'Meer' straks aan de rand.**

**De ontwikkeling van Wieringermeer,
getoond in "A7- Agripoort".
Hier wordt toekomst weer getoond
met de echo van weleer: "Wij bouwen voort!"**

**De polder groeit in mensental en vlijt,
de vaart der volkeren mee.
Hier brak men eens met dadenmoed
de heerschappij der zee.**

**De werkers van weleer,
de vrouw steeds naast de man.
Die pioniers wij danken
voor wat men hier eens ondernam.**

**De Maaier staat voor pionier.
Hij geeft ons te verstaan,
om eensgezind met goede hoop
de toekomst tegemoet te gaan.**

Wieringermeer,
28 augustus 2005, Wil Datema.

Aanvullingen?

Beste lezer als u in uw geheugen, in dichtbundels of op uw computer gedichten aantreft die in deze Wieringermeergedichtenrij thuis horen, laat het weten.

[30] Tot slot het gedicht dat sinds jaar en dag (deels) *de Koetelkrant* siert:

Ballade van den boer.

Er stonden drie kruisen op Golgotha,
Maar de boer hij ploegde voort.
Magdalena, Maria, Veronica,
Maar de boer hij ploegde voort,
En toen zijn akker ten einde was,
Toen keerde de boer den ploeg
En hij knielde naast zijn ploeg in het gras,
En de boer, hij werd verhoord.

Zoo menigeen had een schoonen droom,
Maar de boer hij ploegde voort,
Thermopylae, Troja, Salamis,
Maar de boer hij ploegde voort.
Het jonge graan werd altijd groen,
De sterren altijd licht,
Gods woord streed in de wereld voort
En de boer heeft het gehoord.

Men heeft den boer zijn hof verbrand,
Zijn vrouw en os vermoord;
Dan spande de boer zichzelf voor den ploeg,
Maar de boer hij ploegde voort.
Napoleon ging de Alpen op
En hij zag den boer aan 't werk,
Hij ging voor Sint-Helena aan boord
En de boer hij ploegde voort.

En wie is er beter dan een boer,
Die van de wereld hoort,
En hij ploegt niet, wat er al geschiedt
Op dezen akker voort.
Zoo menigeen lei den ploegstaart om,
En deed het werk niet voort,
Maar de leeuwerik zong hetzelfde lied,
En de boer hij ploegde voort.

Heer God! De boer lag in het gras,
Toen droomde hij dezen droom:
Dat er eindelijk een rustdag was
Naar apostel Johannes' woord.
En de kwaden gingen hem links voorbij
En de goeden rechts voorbij,
Maar de boer had zijn naam nog niet gehoord
En de boer hij ploegde voort.
Eerst toen de boer dien hemel zag
Zoo vol van lichten schijn,
Toen spande hij zijn ploegpaard af,
En hij veegde het zweet van zijn voorhoofd af,
En hij knielde naast zijn stilstaand paard.
En hij wachtte op Gods woord,
Een stem sprak tot aarde, hemel en zee
En de boer heeft haar gehoord:
"Ter wille van den boer die ploegt
Besta de wereld voort!"

J.W.F. Werumeus Buning
uit: Verzamelde gedichten
NV. EM. Querido's Uitgeversmaatschappij
Amsterdam 1947

Bronvermelding zover bekend is de bron aangegeven bij elk gedicht.

Aanvullingen en verbeteringen zijn welkom

Samenstellers Irene Biesheuvel en Rein Koolen (mail naar: reinkoolen@kpnmail.nl)

Wieringermeer, januari 2021